

Živeti sa autizmom - iz persprktive pacijenata, roditelja i profesionalaca

DEAPS

Niš, 13. mart 2017.

**Ministarstvo prosvete,
nauke i tehnološkog razvoja
Republike Srbije**

Grupa za socijalnu inkluziju

Pregled izlaganja:

Jednako pravo na kvalitetno obrazovanje i dostupnost obrazovanja i vaspitanja bez diskriminacije i izdvajanja po bilo kom osnovu. (čl. 3 ZOSOV-a)

- **Normalnost, obrazovanje i normalizacija?**
- **Kako obrazovni sistem opaža decu/učenika sa teškoćama iz spektra autizma?**
- **Koja prilagođavanja su moguća unutar obrazovnog sistema?**
- **Koja podrške su potrebne iz drugih resora?**
- **Koje su aktuelne interresorne „tačke susretanja“?**
- **Koje su dobiti od uključivanja dece sa teškoćama iz spektra autizma u obrazovanje?**

Normalizacija i vaspitanje*

*Stojnov, D. (2002): Normalizacija i vaspitanje, Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja 34, 2002.

*Wolfensberger, W. (1983). Social role valorization: A proposed new term for the principle of normalization. Mental Retardation, 21(6), 234-239.

NORMALNOST

- Prirodno stanje?
- Statistička kategorija?
- Socijalna kategorija zasnovana na vrednostima određene kulture?

OBRAZOVANJE

- Usvajanje znanja /sistema pojmova?
- Građenje kompetencija?
- Stvaranje uslova za razvoj kroz učešće?
- Stvaranje zajedničke slike sveta?

NORMALIZACIJA*

- Ostvarivanje ljudskih prava.
- Uvažavanje različitosti.
- Ukljanjanje barijera.
- Promena sredine (fizičke, psihološke, socijalne) a ne osobe.
- Participacija.

" Želim da se zna da i mi sa autizmom možemo da mislimo i da za mene nema granica."

Lazar, dečak sa autizmom

„Autizam je stanje duha, a akvapark je stereotip o sreći“

Analiza ograničenja učešća

Zašto neka deca ne učestvuju dovoljno?

Područja učešća

Glavna životna područja:

- ❑ **Obrazovanje** (ići u PU ili školu, učiti, učestvovati u interakciji, igrati se),
- ❑ **Rad**, posao i zaposlenje, ekonomski život (raditi, obezbediti ekonomsku samostalnost),
- ❑ **Život u zajednici**, društveni i građanski život (biti deo zajednice)

Obrazovanje:

- **Učenje i primena znanja** (učenje čitanja, učenje računanja, učenje sviranja na nekom muzičkom instrumentu)
- **Opšti zadaci i zahtevi** (učešće u redovnim obrazovnim aktivnostima, ispunjavanje zahteva svakodnevnog života)
- **Komunikacija** (razgovor sa vršnjacima, dopisivanje sa prijateljima)
- **Mobilnost** (pešačenje do škole sa drugima, korišćenje bicikla, korišćenje javnog ili nekog drugog prevoza)
- **Briga o sebi** (oblačenje, ishrana, higijena)
- **Život kod kuće** (učešće u kućnim poslovima)
- **Interpersonalne interakcije i odnosi** (uspostavljanje i negovanje prijateljstava, zajedničke aktivnosti sa vršnjacima, odraslima...)

Kako obrazovni sistem opaža decu/ učenike sa autizmom?

- ❑ Najveće barijere u komunikaciji i socijalnoj interakciji.
- ❑ Ispoljavaju se različito - od blagih do izraženih formi.

Šta treba posebno imati na umu:

- Dete/učenik može uspešno da funkcioniše u PU/školi, ukoliko je obezbeđena ustaljenost i rutina.
- Neophodno je planirati učenje veština socijalne interakcije, na isti način na koji se uče i druge veštine.
- Ovo dete/učenik znanja i veštine ne stiče uobičajenim postupcima i redosledom, niti ih ispoljava na način na koji to čini većina vršnjaka.
- Reakcije deteta/učenika uvek su odgovor na situaciju i uvek nose važnu poruku za nas – razlog nekog ponašanja potražiti u situaciji koja ga je izazvala (a ne pripisivati ga smetnji).

Dete/ učenik sa autizmom- barijere i potrebe za podrškom

Dete/učenik se može se prepoznati po tome što često:

- Ima teškoću da se uključi u socijalnu situaciju i da razume njena pravila i smisao. Izbegava interakciju i ne uključuje se u grupne aktivnosti. Lakše ostvaruje kontakt sa odraslima
- Ima slabije razvijen govor, koristi ga povremeno i u skraćenim formama. Ne reaguje na duge i složene verbalne iskaze, kao ni na mimičke i gestovne znake. Bukvalno shvata izrečeno, ne razume prenosno značenje i ne prepoznaje ono što nije izrečeno, a podrazumeva se (pr. skvasi sunder)
- Čvrsto se drži uputstva i teško može da se „odlepi “ od započetog, da promeni usmerenje, pristup ili da pređe na novu aktivnost dok ne završi prethodnu
- Jako ga uznemiri promena ustaljenog redosleda ili rutine
- Plaše ga jaki i neprijatni zvuci; Posebno ga privlače svetli i svetlucavi predmeti; Voli da se vrti, klata, ljulja, leprša rukama, poskakuje...

Dete/ učenik sa autizmom- jake strane i kapaciteti

Istovremeno, dete/učenik sa smetnjama autizma često :

- Ranije od svojih vršnjaka nauči brojeve i slova i nauči da čita (čak i kada ne govori)
- Vešto rukuje računarom i spontano i samostalno ga koristi za otkrivanje i saznavanje sadržaja koji ga interesuju
- Pokazuje izuzetnu istrajnost i preciznost kada se bavi domenom njegovog interesovanja
- Veoma rano samostalno i tačno nauči strani jezik - gledajući omiljene TV emisije (od crtanih filmova, preko zabavnih emisija i serija, do naučno dokumentarnih programa)
- Ima nadprosečnu sposobnost uočavanja detalja (i najmanjih promena) na slikama, mapama ili u prostoru
- Ima izuzetno razvijenu orijentaciju u prostoru i nepogrešivo pamti put kojim jednom prođe
- Ima sklonost (a mnogi i talenat) prema muzici ili slikarstvu.

Analiza potreba za podrškom

Kakve su potrebe za podrškom dece/učenika sa teškoćama iz spektra autizma?

Prilagođavanja unutar obrazovnog sistema (strategije):

- Omogućiti da dete/učenik u potpunosti upozna novi prostor.
- Omogućiti detetu/učeniku da se prošeta, izvede neku od svojih ritualnih radnji i da se nakon toga vrati aktivnosti koja je u toku. Vremenom će biti moguće da se unapred dogovarate o pravilima kada može da se prekine aktivnost.
- Uspostaviti pravila ponašanja, raspored i redosled aktivnosti i dosledno ih se pridržavati (raspored na vidnom mestu).
- Najaviti svaku promenu ili odstupanje od uobičajenog toka i pripremiti dete/učenika za to.
- Koristiti jednostavne, kratke rečenice (naloge) i davati nalog po nalog (a ne celo uputstvo odjednom), a po potrebi koristiti i vizuelne oznake ili grafičke simbole.
- Omogućiti da se aktivnost koju je dete/učenik započeo ne prekida, a ako je to baš neophodno, navoditi ga da je ubrzano završi.

Uloge roditelja

- Izvor informacija o detetu/učeniku
- Inicijatori promene pristupa i definisanja podrški
- Saradnici u planiranju podrški
- Posrednici/medijatori izmedju različitih aktera
- Realizatori aktivnosti
- Učesnici u evaluaciji IOP-a
- Partneri u donošenju odluka o obrazovanju deteta

Podrške iz drugih sistema

GRUPE USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE

- Usluge procene i planiranja
- **Dnevne usluge u zajednici** – dnevni boravak, pomoć u kući, lični pratilac, svratište i druge usluge
- **Usluge podrške za samostalan život** – stanovanje uz podršku, personalna asistencija
- **Savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge** (savetovanje, porodična terapija, intenzivne usluge podrške porodici u krizi, SOS telefoni)
- Usluge smeštaja – smeštaj u srodničku, hraniteljsku porodicu domski smeštaj; smeštaj u prihvatilište

Aktuelne „tačke susretanja”

- Međunarodni ugovori (Konvencija o pravima deteta, Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom)
- Strateška dokumenta RS
- Zakonska regulativa
- Zajedničko telo
- Interresorne komisija
- Razvijanje usluga na lokalnu
- Registar dece sa smetnjama u razvoju
- Međunarodna klasifikacija funkcionalnosti (ICF)
- UNICEF i OCD

Šta je još potrebno?

- Povećanje uključivanja dece u predškolsko obrazovanje i vaspitanje.
- Kreiranje i sprovođenje mera sprečavanja diskriminacije i segregacije.
- Obezbeđivanje tranzicije dece/učenika kroz obrazovni sistem sve do sveta rada i zanimanja.
- Sistem mera prepoznavanja, prevencije i intervencije u situacijama postojanja rizika od napuštanja obrazovanja (interresorni pristup).
- Uspostavljanje servisa podrške na nivou lokalne zajednice.
- Uspostavljen sistem prikupljanja podataka o deci/učenicima na svim nivoima i monitoring procesa IO sa nacionalnog nivoa.

Dobiti za sve

- **Za decu i učenike sa smetnjama iz spektra autizma: .**
 - Osećanje prihvaćenosti, mogućnost uspostavljanja prijateljstva i samopoštovanja
 - Mogućnost da uče kroz interakciju sa drugima, u vršnjačkoj grupi
 - Osposobljenost za uključivanje život i rad, zadovoljstvo životom
 - Povećana sposobnost da brinu o sebi i samostalnost
- **Za svu ostalu decu**
 - Bolje učenje, usvajanje funkcionalnih znanja i bolja postignuća
 - Svi učenici su na dobitku kada nastavnici prilagođavaju nastavne planove i programe i svoje nastavničke stilove tako da odgovaraju spektru raznolikosti koje postoje među decom u bilo kom odeljenju
- **Za obrazovnu ustanovu, vaspitače i nastavnike**
- **Za sve roditelje**
- **Za društvo u celini**

Hvala što ste nas pozvali da
zajedno učimo!

www.mpn.gov.rs
inkluzija@mpn.gov.rs

